

Notat

Forskning om foreldrenes betydning for elevenes skolegang og resultater

Offentlige dokumenter og ulike undersøkelser viser til at foreldrenes utdanning og sosioøkonomiske status har betydning for elevenes resultater i skolen. I Stortingsmelding 16 (2006-2007) om tidlig innsats for livslang læring, slås dette fast, men det legges også vekt på at skolen må samarbeide med alle foreldre og ha forventninger til alle elever for å bidra til sosial utjevning. Stortingsmelding 11 (2008-2009) om lærerutdanningen sier at de foresatte er viktige støttespillere for elevenes læring og motivasjon. I innstillingen (S.nr.185 2008-2009) uttaler KUF-komiteen: "Derfor mener komiteen at kompetanse om samarbeid mellom hjem og skole også må styrkes i lærerutdanningen. Lærernes holdning, evne til å gi elevene tilpasset opplæring og kompetanse til å møte foreldre med ulike bakgrunn er avgjørende for utjevning av sosiale forskjeller."

Utdanningsdirektoratet har en satsing på læringsmiljøet og har fått en forskergruppe under ledelse av Thomas Nordahl til å skrive forskningsbaserte artikler om læringsmiljøet. Der skriver de blant annet at intensjonene i lov- og planverktøy om foreldre som jevnbyrdige samarbeidsparter i skolen i for liten grad blir realisert i dagens skole. At foreldrene betyr mye for elevenes læringsutbytte, og er en viktig ressurs for skolen i arbeidet med å sikre et godt psykososialt læringsmiljø, utdypes på ulike måter på www.udir.no/tema/laringsmiljo/. Hjem-skole-samarbeid er en viktig del av arbeidet med læringsmiljøet.

For å supplere de offentlige dokumenter, har FUG funnet fram til noen av forskerne som peker på hvor viktige foreldre er for sine barns læring, og presenterer hver enkelt forskningsrapport for seg. En rapport (Desforges) er meta-analyse, mens Hatties bok er en syntese over 800 meta-analyser. Nordahl (2007) er oppsummering av egen og andres forskning om samarbeid hjem-skole, en er en hovedoppgave og tre er doktorgradsarbeider. Resten er evalueringsrapporter, undersøkelser og erfaringer fra forfatterne. En amerikansk rapport er fra 1990-tallet, resten er fra etter 2000. En av doktorgradsarbeidene har forslag om videre forskning. Resultatene er i stor grad sammenfallende og kan oppsummeres kort i seks punkter:

- Elever som har foreldre som støtter dem, trives bedre og får bedre læringsresultater
- Skolen må ha en likeverdig inkludering av foreldre som partnere
- Det bør iverksettes tiltak for å støtte alle foreldre
- Foreldrene må bevisstgjøres på hvor viktige de er for sine barns læring
- Klasseforeldremiljøet har betydning for elevenes læringsmiljø
- Hjemmemiljøet og foreldrenes utdanningsnivå har betydning for barnas resultater

Forskningsrapportene er gruppert for å gjøre listen mer oversiktlig, men noen berører flere av temaene.

Foreldres betydning for læring:

John A. C. Hattie: *Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge 2009.

John Hattie konkluderer i sin analyse med at det ikke er familiestruktur som har betydning for barnas læring, men de voksnes forventninger og tro på at barna kan. Sosioøkonomisk status, hjemmemiljø og foreldreinvolvering spiller en avgjørende rolle for barnas resultater på skolen. Han mener også at det er viktig at skolene inkluderer foreldrene som partnere. Mange foreldre sliter for å forstå skolens og læringens språk og forstår derfor ikke hvordan de kan støtte sine barn. Dette er ifølge Hattie skolens oppgave å informere foreldrene om, slik at skole og hjem har samme forventninger til elevene. Foreldrene må forstå i hvor stor grad de kan motivere sine barn for læring.

Thomas Nordahl: *Hjem og skole, hvordan skape et bedre samarbeid?* Universitetsforlaget 2007

Thomas Nordahl har oppsummert sin og andres forskning på samarbeid hjem skole. Han sier mye om likeverd, gjensidig anerkjennelse og tillit mellom skolens ansatte og foreldre. Han sier også at barnas motivasjon og interesse for skolen henger sammen med foreldrenes engasjement for skolen. Om foreldre snakker positivt om læring og skole overfor sine barn, fremmer det læring ved at skolens oppfattes som positiv og viktig. Ut fra den dokumentasjon han har samlet framgår det at det: "må betraktes som en naiv tanke å påstå at skolen kan kompensere for foreldrenes rolle og betydning. Foreldrene er svært betydningsfulle for egne barns læring og utvikling, og den eneste empirisk baserte slutning vil være å arbeide sterkt for å styrke alle foreldres rolle og betydning. I stedet for å kompensere for foreldre burde det, ut fra forskningsresultater, i sterkere grad iverksettes tiltak for å støtte foreldre." (s.49) Nordahl sier også at foreldreengasjement er viktig i de senere tenårene, og derfor bør det informeres og oppmuntres til foreldres engasjement og støtte. Etter en undersøkelse blant 500 elever på ungdomstrinnet ble det slått fast at "foreldre som støtter sine barn aktivt i forhold til skolen, har en tendens til å ha barn som både har bedre relasjoner til medelever og til lærere og som dessuten trives bedre enn de barn som opplever noe mindre foreldrestøtte hjemme." (s.47)

Skolen har vanskelig for å håndtere foreldre som ikke automatisk fungerer som skolens forlengede arm. Lærere samarbeider best med de som er lik dem selv. Tre hovedområder der det er grunn til å tro at forskjeller og likheter har klare konsekvenser for samarbeidet er kjønn, etnisitet og foreldrenes utdanning. Det betyr at samarbeidet kan forsterke forskjeller istedenfor å utjevne dem. Om foreldre uten utdanning og med barn som ikke lykkes i skolen karakteriseres som ressursvake, gir det ingen oppmuntring til å støtte barna i deres skolegang. Om derimot alle foreldre involverer seg tilnærmedesvis like mye i egne barns skolegang, ville det kunne redusere forskjellene mellom barna med ca 30%. (referanse til Desforges 2003)

Nordahl skriver også i kap 8 at et godt sosialt fellesskap mellom foreldre er viktig, og det kan utvikle trygge og gode oppvekstmiljøer. Det har betydning både for sosial og faglig utvikling. Et nettverk mellom foreldre vil også kunne myndiggjøre foreldre i møte med skolen.

Charles Desforges: *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Public Achievement and Adjustment*. London 2003 Department for Education and Skills

Den britiske forskeren Charles Desforges konkluderer tydelig ut fra sin forskning at det viktigste er det foreldrene gjør hjemme: "The most important finding from the point of this review is that parental involvement in the form of 'at-home good parenting' has a significant positive effect on children's achievement and adjustment even after all other factors shaping attainment have been taken out of the equation." Engelskspråklige studier Desforges sammenfatter, viser at for barn i 7-års-alderen er det foreldrene gjør hjemme, 6 ganger viktigere enn det som skjer på skolen. Først i 16-års-alderen ser skolen ut til å bli mer betydningsfull for læringsutbytte enn foreldrene.

Elisabeth Frank: *Läsförmågan bland 9-10-åringar. Betydelsen av skolklimat, hem- och skolsamverkan, lärarkompetens och elevers hembakgrund*. Doktoravhandling Göteborgs Universitet 2009

Frank har tatt utgangspunkt i den internasjonale PIRLS- undersøkelsen om lesing i 2001 og hatt en kvantitativ studie av 5000 svenske elever, deres lærere, foreldre og rektorer. Hennes utgangspunkt var å finne hvilke faktorer som bidrar til barnas leseprestasjoner. Hun fant at et positivt klima i klassen, engasjerte foreldre, foreldrenes hjemmebakgrunn og lærerkompetansen hadde stor betydning. Men når hun med statistiske metoder gikk nærmere inn i faktorene, fant hun at det aller viktigste for læring var lærerkompetansen. "Uppemot tio procent av skillnaden mellan klassers läsprestation kunde förklaras av lärarkompetensfaktorn. Denna faktor visade sig också till stor del ligga bakom såväl ett tryggt klimat i klassen som foraldrars delaktighet i barnets skolarbete. Ett antagande är att föräldrars delaktighet också kan ligga bakom ett positivt klimat i klassen vilket är ytterligare en uppgift för framtida forskning att studera." (s.174) Her kommer hun både med utfordringer til videre forskning, og hun vektlegger at læreres kompetanse er viktig for å engasjere foreldre. Dette er viktig med tanke på lærerutdanning.

Halvdan Haugsbakken og Trond Bruland: *Sluttrapport. Evaluering av Prosjekt leksehjelp*. Sintef 2009

Prosjektet i regi av Utdanningsdirektoratet fant sted fra 2006-2008. Rapporten viser til at samarbeidet med foreldrene har vært en utfordring i flere av prosjektene, og at det på dette området er potensiale for forbedring i et organisert leksehjelpstilbud. Foreldrene er de viktigste støttespillere for egne barns skolegang og læring, og det slås fast at foreldre er de som er nærmest til å motivere, oppmuntre og gi egne barn et positivt forhold til skole og læring. Mange foreldre er utrygge på egen kompetanse og er redde for å blande seg inn i skolens arbeid. "Derfor er det svært viktig å bevisstgjøre alle foreldre om at de har en slik

rolle å spille og om hvordan de kan være støttespillere for egne barn.” Også leksehjelptilbud som gis av andre, må skje i nært samarbeid med foreldrene om det skal bli vellykket.

Asbjørn Birkemo: *Læringsmiljø og utvikling Unipub 2002*

Den kultur som er utviklet i den enkelte familie er av største betydning for den læring eleven engasjerer seg i, og for om han lykkes i skolesammenheng. Både formelle aspekter ved familien som hvilken etnisk tilhørighet de har, inntekt og utdanning, i tillegg til faktorer i skolesituasjonen, antas å ha atskillig mindre betydning for elevens læringsutbytte.

Den betydning foreldrene har for barns læring, gjelder ikke bare mens barna er små. Birkemos undersøkelse i ungdomsskolen satte fokus på hvilke faktorer som bidrar til elevenes læring. Den viste også at foreldrene hadde stor betydning for det læringsutbyttet ungdom fikk av skolearbeidet. Studien tok utgangspunkt i et nasjonalt utvalg som omfattet ca. 3000 elever på 70 skoler. Elevene ble fulgt opp gjennom niende og tiende klasse. I løpet av disse to årene ble de testet med standpunktprøver i norsk og matematikk hver høst og vår, det ble registrert hvilke karakterer de fikk i sju fag og elevene svarte på en rekke spørsmål om hjemmeforhold og skolens undervisning. Resultatene viste at det var elevenes omfang av klare begreper, deres faglige interesser og den ballast av læringsstrategier de møtte skolens undervisning med som var av størst betydning for det utbyttet de fikk av opplæringen. Jo mer interessert elevene var i et fagområde, og jo hyppigere de satte seg mål, arbeidet systematisk og reflekterte rundt det de gjorde, desto bedre ble prestasjonene. Videre forklarte forhold i hjemmet mye av elevenes prestasjoner, mens de forhold ved skolen og undervisningen som ble registret, hadde mindre betydning for hva elevene presterte. Dette tyder på at forutsetningene for faglig fremgang særlig utvikles gjennom den påvirkning og stimulering elevene får i hjemmemiljøet helt fra tidlig barndom, mens påvirkningen i skolen synes å være av mindre betydning for det utbyttet de får av opplæringen.

Thomas Nordahl: *Foreldre i skolen. I Synteserapport Evaluering av reform 97. Norges forskningsråd 2003.*

”Et viktig argument for å styrke samarbeidet mellom hjem og skole ligger i den betydning foreldre ser ut til å ha for sine barns resultater og situasjon i skolen. Foreldre med høyt utdanningsnivå og annen relevant sosial og kulturell kapital ser ut til å støtte sine barn på en slik måte at de gjennomgående gjør det bra i skolen. Foreldrenes sosiale og kulturelle kapital vil det være lite å få gjort noe med på kort sikt. Spørsmålet er om det er slik at den sosiale kulturelle kapitalens betydning for barnas skole er like gitt, og kan forstås som kausal sammenheng mellom foreldre og barns skoleprestasjoner. Slike kausale forklaringer er det vanskelig å finne i samfunnsvitenskap. Dermed er det grunn til å tro at de sterke sammenhengene mellom foreldrenes sosiale og kulturelle kapital og barns skoleprestasjoner kan påvirkes. Kapitalens betydning for barnas skoleprestasjoner og situasjon i skolen kan muligens reduseres ved at det etableres et bedre samarbeid med alle foreldre. Dette kan kanskje også bidra til at forskjellene mellom elevenes prestasjoner og atferd i norsk skole kan bli mindre.”

Strong families, strong schools. Building community partnership for learning. A research base for family involvement in learning. US Department of education 1994.

Både norsk og internasjonal forskning viser at den betydning foreldre har for elevenes læringsutbytte, er av uvurderlig betydning. US Department of Education viser til en undersøkelse i 37 stater som konkluderer med at 90% av avviket fra gjennomsnittresultater på 8.klasses matematikkprøver kan tilskrives fravær, variasjon av lesestoff i hjemmet og TV-titting. Dette er faktorer der foreldrene kan bidra til å gjøre forandringer.

Anders Bakken: Prestasjonsforskjeller i Kunnskapsløftets første år – kjønn, minoritetsstatus og foreldres utdanning NOVA rapport 9/2010

Denne rapporten er en oppfølging av NOVArapport 8/09 og undersøker prestasjonene etter tre år i ungdomsskolen hvor elevne er blitt undervist etter Kunnskapsløftet. Bakken viser til fire hovedfunn:

1. I de første årene med Kunnskapsløftet har ikke karakterforskjellene blitt mindre. Foreldrenes utdanning har økende betydning for elevers karakterer, mens karakterforskjellene mellom gutter og jenter og mellom majoritets- og minoritets elever har vært stabile.
2. Det er større prestasjonsforskjeller etter foreldrenes utdanning på slutten av ungdomstrinnet enn på slutten av barnetrinnet. Prestasjonsforskjellene øker, mens målsettingen var at skolen skulle utjevne sosial ulikhet. Jenter har noe mer framgang enn gutter, og minoritets- og majoritets elever har en ganske lik prestasjonsutvikling. Når det gjelder dette punktet, er det stor variasjon mellom skoler.
3. Skoler som oppnår gode resultater for elevene, trekker resultatene opp for alle elevgrupper. De er like effektive uavhengig av kjønn, foreldres utdanning og minoritetsstatus.
4. Skolestørrelse og skolerressurser har begrenset betydning. På skoler der elevene har en positiv opplevelse av læringsmiljøet sitt, har kjønn, foreldrenes utdannelse og minoritetsstatus mindre å si for prestasjonsutviklingen. Gjennom å styrke læringsmiljøet, kan ungdomsskolene forbedre resultatene generelt, men de kan også bidra til mindre prestasjonsforskjeller mellom ulike elevgrupper.

Elevenes resultater er avhengig av tidligere resultater. Figur 4-2 (s.85) viser at når man ser på effekten av både tidligere resultater og foreldrenes utdanning gir det stort utslag. Selv om det er tidligere resultater som har den største effekt, ser vi at uansett utgangspunkt, gir det drahjelp med foreldre som har høyere utdanning.

Anders Bakken Ulikheter på tvers. Har foreldres utdanning, kjønn og minoritetsstatus like stor betydning for elevers karakterer på alle skoler? Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA rapport 8/09

Rapporten er en del av evaluering av Kunnskapsløftet og skal se på i hvilken grad læreplanen også er et løft for utjevning av sosial ulikhet i læringsutbytte. Rapporten viser at det er minst utjevningspotensiale når det gjelder foreldrenes utdanning. Hjemmemiljøet har så stor betydning for barnas læringsresultater, at det er lite skolen kan gjøre for å endre dette.

Samtidig ser forskerne at der det er en variasjon, viser det seg at skoler som har utviklet en sterk forankret læringskultur, greier å løfte resultatene hos de som har lavt utdannede foreldre, men disse utslagene er ikke spesielt sterke.

I gjennomsnitt oppnår jenter bedre karakterer enn gutt. Dette er et område der skolene har større mulighet for påvirkning av resultater enn de har for foreldrenes bakgrunn. Det er store forskjeller mellom de beste og de dårligste skolene når det gjelder forskjeller i prestasjon mellom kjønnene.

I undersøkelsen finnes det eksempler på skoler med relativt mange minoritets elever der det ikke er noen forskjell i resultater mellom minoriteter og majoritets elever, mens det på andre skoler er store forskjeller. Her er det ikke helt entydige resultater, men når det er korrigeret for elevenes sosioøkonomiske bakgrunn, kjønn, nasjonalitet og botid, er forskjellen mellom minoritet og majoritet fraværende på de fleste skoler.

Elever med flerkulturell bakgrunn:

An-Magritt Hauge: *Den felleskulturelle skolen* Universitetsforlaget 2004

Hauge kaller skolen felleskulturell når både minoritets- og majoritets elever opplever en bekreftelse på sin egen identitet og en utvidelse på sitt perspektiv. Man kan se på manglene elevene og deres foreldre kommer med, eller man kan se på ressursene som tilflyter skolen gjennom en mangfoldig sammensatt elevgruppe. Samarbeidet blir mer symmetrisk om skolen inviterer foreldrene til å bidra med sine ressurser fordi de ser at elevene trenger foreldrenes språklige og kulturelle kompetanse. "Det er viktig å oppfordre foreldrene til å bistå barnas begrepsutvikling og skolefaglige utvikling gjennom å samtale med barna på morsmålet om emner som behandles på skolen." (s.257) Hauge peker også på hvor viktige foreldrene er i å utvikle leseferdigheter. Hun viser til et prosjekt i Storbritannia der det viste seg at foreldrenes innsats for lesing betydde mer for lese- og skriveundervisningen enn ekstra satsning med kvalifiserte lærere på skolen. Derfor legger hun vekt på at skolen må benytte den ressursen foreldrene, og ikke minst de minoritetsspråklige foreldrene, er for elevenes faglige utvikling.

Utdanningsdirektoratet/FUG: *Sluttevaluering av utviklingsprosjektet "Minoritetsspråklige foreldre – en ressurs for elevenes opplæring i skolen"* Rambøll 2007

Dette er et utviklingsprosjekt som legger mer vekt på prosess enn resultat. De kvalitative dataene er for små og virketiden begrenset, slik at man kan ikke generalisere funnene. De er allikevel av interesse og Rambøll peker på at det var opplevde positive effekter både for foreldre, elever og lærere når skolen hadde ressursfokus på minoritetsspråklige foreldre. Skolen erfarte blant annet at minoritetsspråklige foreldre ikke er en ensartet gruppe og innså at de måtte tilpasse seg den enkeltes behov. Foreldre har opplevd større trygghet og engasjement overfor skolen, noe som har kommet deres barn til gode.

Ada Engebriksen og Øivind Fuglerud: Ungdom i flyktningfamilier. Familie og vennskap – trygghet og frihet? NOVA rapport 3/2007

Nova-rapporten bygger på undersøkelser blant ungdom med hovedsakelig somalisk og tamilsk bakgrunn. Noe av det forskerne ønsket å undersøke, var om forskjellene i tilpasning hos foreldregenerasjonen ble reproduisert hos ungdommene.

Det de fant, var at mange av de sosiale forskjellene som finnes i foreldregenerasjonen er jevnet ut takket være ungdommenes, skolens og foreldrenes samlede innsats. Ungdommene har både en sterk lojalitet til foreldrene og egen kultur, og har samtidig klare ambisjoner om utdanning.

Undersøkelsen viser at disse ungdommene må ta stilling til vanskelige valg i ung alder som norske ungdommer slipper. De lever i et krysspress mellom å videreføre foreldrenes kultur og å tilpasse seg norske forventninger og krav. Når de investerer i høyere utdanning, så investerer de ikke bare i seg selv, men i hele familien. Generelt sett klarer de fleste ungdommene fra flyktningfamilier seg bra både på skolen og sosialt.

Tormod Øia: Innvandrerungdom – integrasjon og marginalisering. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 20/05

Denne rapporten bygger på Ung i Norge undersøkelsen i 2002 og har til hensikt å se om manglende integrasjon er årsak til at andre generasjon innvandrere har høyere kriminalitet enn norske ungdommer og høyere kriminalitet enn første generasjons innvandrere. Tidligere forskere har hevdet dette, men Øia sier at ikke noe tyder på at innvandrerungdom er mindre tilpasset i skolehverdagen enn norsk ungdom. Han finner i denne forskningen ingen god forklaring verken på at innvandrerungdom er mer kriminelle enn norske eller at andre generasjonsinnvandrere er mer kriminelle enn første generasjons innvandrere.

Rapporten viser at andre generasjons innvandrere er bedre integrert enn første generasjon, noe som heller ikke taler for at manglende integrering er årsak til kriminalitet. Han viser at innvandrerungdom er mindre aktive i fritidsaktiviteter enn norske ungdommer, og at norske ungdommer er noe mer åpne overfor foreldre, men ingen av disse faktorene kan brukes for å forklare økt kriminalitet.

For alle tre kategoriene er mor den de helst vil gå til når det gjelder råd til å velge utdanning, mens det hos alle er venner de helst vil oppsøke når det gjelder å snakke med noen om et personlig problem.

Hovedkonklusjonen i rapporten er at "forskjeller mellom norske og innvandrere, når det gjelder tilbøyelighet til å begå alvorlige kriminelle handlinger, ikke fullt ut kan forklares gjennom en teori om at norske ungdom er bedre integrert i det norske samfunnet." og "Det skjer en utvikling i retning økt kriminalitet og asosial atferd fra første til andre generasjon. Grunnen til at det forblir slik er uforklart."

Hildegunn Fandrem: *Psychological and sociocultural adaptation among adolescent in Norway with immigrant backgrounds. A study of depressive symptoms and bullying.* PhD Theses, Faculty of Arts and Education, Center for Behavioral Research, University of Stavanger 2009

Hildegunn Fandrem har undersøkt sammenhengen mellom depresjoner og mobbing blant norske ungdommer og innvandrerungdommer. Generelt viser undersøkelser at jenter har en høyere grad av depressive symptomer enn gutter, men det er i følge Fandrems undersøkelse ikke i like stor grad tilfelle blant innvandrere. Innvandregutter har nesten like høy grad av depresjon som innvandrerjenter. Hun fant også at innvandregutter som bodde i byer hadde en større grad av depresjon enn innvandregutter som bodde på småsteder og etnisk norske gutter som bodde i byer. Hun mener at noe av depresjonen kan tilskrives diskriminering.

Blant jenter var det ikke forskjeller i mobbing hos innvandrerjenter og etnisk norske, mens det hos gutter var større grad av mobbing blant innvandrere, og det var i større grad mobbing i grupper. Mobbingen var også mer relasjonsorientert, mens den hos etnisk norske var mer maktorientert. Hun fant også sammenhenger mellom depresjon hos gutter og mobbing. Når det gjaldt hvem som blir mobbet, var det ingen forskjeller.

Fandrem mener at dette må få konsekvenser for hvordan man arbeider med å forbygge mobbing. Forebygging av depresjoner og stress kan i noen tilfeller også være en forebygging av mobbing. Samtidig er mobbing avhengig av den konteksten det skjer i, slik at arbeidet med å skape et godt og inkluderende skolemiljø vil forebygge mobbing, ikke minst blant innvandrere. Resultatene i undersøkelsen viser hvor viktig det er å jobbe med gruppedynamikker og hvilken effekt det har på den individuelle oppførsel i klassen.

Kommunikasjon:

Hanne Knudsen: *Har vi en aftale? (U)mulighetsbetingelser for mødet mellom folkeskole og familie.* Ph.d.-afhandling Danmarks Pædagogiske Universitetsskole 2008

Knudsen ser på kommunikasjon mellom skole og hjem i ulike settinger. Hun konkluderer blant annet med at det gjerne skjer en opphoping av forventninger mellom hjem og skole som lett fører til gjensidige bebreidelser. Skolen ser i stor grad på foreldre som subjekter som enten taler skolens språk, eller er ofre som må hjelpes eller er en motstand som skal bekjempes. Hun peker på stor grad av monolog fra skolens side. Når skolen inviterer foreldre til å overlate myndigheten til skolen og samtidig forventer at foreldrene skal delta på den måten skolen definerer, kaller hun møtene mellom skole og hjem umulighetsbetingelser istedenfor mulighetsbetingelser.

Emilie Kinge: *Hvor er hjelpen når den trengs? Om relasjonskompetanse. Om foreldresamarbeid.* Gyldendal 2009

Emilie Kinge har skrevet en bok om hvordan foreldre til barn som strever med samhandling

opplever møtet med barnehage, skole og hjelpeapparatet. Hun bekrefter det Thomas Nordahl sier fra en undersøkelse i 2003 at foreldre til barn med problemer i skolen uttrykker at de har et dårlig samarbeid med skolen. Kines anliggende som fagperson er at barnehage, skole og hjelpeapparat må lytte til foreldrene og se på foreldre som eksperter på eget barn. Om fagpersoner gjennom empati og anerkjennelse kan øke sin egen forståelse for barnets og foreldrenes situasjon, blir de bedre i stand til å gi hjelp i tråd med deres behov. Da kan de også bidra til å styrke foreldre-barn-relasjonen som i følge Kine gir barn de viktigste forutsetninger for god læring og utvikling.

Elsa Westergård: *Prevalence, correlates, development and prevention* PhD thesis, Faculty of Arts and Education, University of Stavanger 2010

Det har vært norske doktorgrader tidligere som har berørt samarbeidet mellom hjem og skole, men dette er den første som har samarbeid hjem-skole som tema. Westergård peker på at læreplaner og utviklingen har ført til at skolen i større grad må samarbeide med foreldrene, og dette krever en større åpenhet fra skolens side. Når foreldre ses på som partnere krever det en økt kompetanse fra begge sider.

I studien er hun opptatt av at foreldre blir desillusjonert i møte med skolen. Hun finner blant annet at foreldre med lav utdanning blir oftere desillusjonert enn foreldre med høy utdanning. Hun identifiserte fem hindringer i kommunikasjonen mellom foreldre og skolen. 1) foreldre hadde forventninger som skolen ikke kunne oppfylle, 2) noen lærere opplevde stress og stor arbeidsbyrde, 3) en av partene følte seg i forsvarsposisjon eller under angrep, 4) ingen av partene kunne se den andres synspunkter 5) noen foreldre eller lærere manglet motivasjon eller strategier for å samarbeide med foreldre.

Westergård har forslag til tiltak for å styrke samarbeidet. Hun sier at desillusjonerte foreldre burde identifiseres, slik at man kan forbedre kvaliteten på relasjonen mellom foreldre og lærer. Foreldre generelt bør bli informert om hvilke fordeler det er å samarbeide effektivt med deres barns skole og lærere. En myndiggjøring av foreldrene krever trygge og faglig dyktige lærere. Forskningen foreslår at det burde fokuseres på å redusere læreres stress og øke lærenes kompetanse på samhandling med foreldre. Profesjonell utvikling for lærerne i det å håndtere vanskelige møter med foreldre blir foreslått. I dette inngår utvikling av strategier og trening for å ta imot kritikk, håndtere konflikter og bygge opp samarbeidende partnerskap. Skoleledere er sentrale når det gjelder å etablere et positivt klima der det er forventet at foreldre og lærere samarbeider.

May Britt Drugli og Ragnhild Onsøien: "*Vanskelige foreldresamtaler – gode dialoger*" Cappelen/Damm 2009

Lærere og førskolelærere lærer om samarbeid med foreldre i sin utdanning. Men noen ganger oppstår det vanskelige situasjoner, eller de profesjonelle har bekymringer for et barn. Pedagogene ønsker ikke å komme i konflikt med foreldrene, men mange er usikre på hvordan de vanskelige samtalene skal gjennomføres. De kan mangle både trygghet, trening og kompetanse. Gjensidig åpenhet og tillit og en opplevelse av fellesansvar for barnet, kan gi et godt grunnlag for et fruktbart samarbeid.

Forfatterne gir mange gode verktøy ut fra forskning og erfaring. Myndighetene er opptatt av utjevning av sosiale forskjeller, og boka gir også en god hjelp til dette. Et ressurs-syn på foreldre kommer blant annet fram i dette sitatet: "Aktiv og positiv invitasjon til samarbeid betyr mest for foreldre som selv ikke tar initiativ til samarbeid, som ikke tror at de er av særlig betydning eller har barn som er i risiko for skjevutvikling. Det er nemlig godt mulig å øke engasjementet også hos denne gruppen. Foreldre trenger å oppleve at deres engasjement er ønsket, vel tatt imot og faktisk forventet, og at dette er noe som gjenspeiler seg på alle nivåer i den profesjonelle enheten."(s.20)

Anne Kristin Bø: *Til elevens beste? Om 13-åringers sosiale kompetanse og samarbeidet mellom hjem og skole.* Hovedoppg. Ped.forskningsinstitutt Universitetet i Oslo (s.54-60) 2002

Skole og hjem er to institusjoner som gjensidig påvirker hverandre i en grad som gjør at det oppstår kvalitative forandringer i begge. Dette fordrer et samarbeid hvor foreldrene og lærerne utfyller hverandre og har innflytelse på hverandres praksis. Skoler som legger forholdene til rette for at foreldrene skal være godt orientert og delta i virksomheten, bidrar til at foreldrene blir mer aktive i å støtte opp om barns og unges skolegang.

Foreldres betydning for sine barns valg

Liv Anne Støren, Erica Waagene, Clara Åse Arnesen og Elisabeth Hovdhaugen: *"Likestilling er jo ikke lenger det helt store..." Likestillingsarbeid i skolen 2009-2010* NIFU STEP Rapport nr. 15 2010

NIFU STEP har foretatt en evaluering av hvordan "Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2010" blir fulgt opp i skolen. De konkluderer med at planen er lite kjent og den blir i liten grad fulgt opp.

Likestilling ble i liten grad tatt opp i samarbeidutvalg og skolemiljøutvalg der foreldrene er representert.

Når det gjelder foreldres involvering i likestillingsspørsmål i ungdomsskolen, viser undersøkelsen at over 50 % ikke blir involvert. Om de blir involvert, er det primært i forhold til gutters leseferdigheter, til kjønnsrelatert mobbing og til gutter og jenters kjønnsstradisjonelle valg av fag.

Når det gjelder utradisjonelle valg, ble foreldrenes påvirkning løftet fram som spesielt viktig, men foreldre har en tendens til å påvirke til å velge tradisjonelt. Diskusjon og rådgiving om kjønnsutypiske utdanningsvalg hadde i liten grad – om noen – vært et tema i forbindelse med utdanningsrådgiving.

I de avsluttende kommentarene i rapporten problematiseres ulikt læringsutbytte mellom gutter og jenter. En debatt om hva man mener er uønskede kjønnsforskjeller etterlyses. "Når gutters læringsutbytte (målt ved karakterer) systematisk over flere år synes å være dårligere enn jenters, gir dette en grunn til bekymring. Om forholdet hadde vært motsatt, ville det trolig ha kommet et rop om at vi ikke må finne oss i en skole som ikke gir jentene de samme mulighetene som guttene." Forskerne mener at grunnen til at det ikke er mer oppmerksomhet om dette, er at "guttene klarer seg" og fortsatt har de høyeste lønningene og de høyeste stillingene. Men uansett hvilken vei forskjellene går, er det grunn til bekymring når det er systematiske kjønnsforskjeller i læringsutbytte. Forskjellene får konsekvenser for elevenes framtidsmuligheter når det gjelder utdanningsvalg.

Tormod Øia: *Bedre enn sitt rykte. Ungdom og oppvekst i Bamble. NOVA rapport nr 6/09*

Nova har hatt flere undersøkelser om ungdom og oppvekst, blant annet sammenligner de oppvekst blant 9. og 10. klassinger i Bamble og Oslo. Undersøkelsene viser at foreldrene har stor innflytelse på ungdommenes valg. Rundt 80 % av ungdommene i begge kommuner mener det er viktig å forholde seg til hva foreldrene mener når de skal forta valg som har med utdanning, yrke og rusmidler å gjøre. Dette stemmer godt overens med årlige undersøkelser fra Helsedirektoratet. Norstat gjorde en undersøkelse blant ungdom alderen 15-17 år for Helsedirektoratet i 2009 som viser at 86 prosent av norsk ungdom er enige i at det er bra at foreldrene setter tydelige grenser når det gjelder rusmidler. (www.settegrenser.no) Dette tallet har holdt seg stabilt i Helsedirektoratets undersøkelser de siste årene.

Dag Fjeldstad, Jon Lauglo og Rolf Mikkelsen: *Demokratisk beredskap. Kortrapport om norske ungdomsskoleelevers prestasjoner og svar på spørsmål i den internasjonale demokratiundersøkelsen. International Civic and Citizenship Education Study (ICCS 2009)*
Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo 2010

Da denne kortrapporten, som er et sammendrag av de norske hovedfunnene, ble presentert i juni 2010, sa kunnskapsminister Kristin Halvorsen at resultatene fra denne internasjonale demokratiundersøkelsen viser at norske elever er godt forberedt på å delta i samfunnet.

På kunnskaps- og ferdighetstesten ligger norske elever på 5. plass av de 38 landene som deltar. Skolen har et bredt samfunnsmandat og skal gi elevene både grunnleggende ferdigheter, kunnskap og dannelse i bred forstand. Denne undersøkelsen viser at dette er et område der Norge gjør det godt internasjonalt.

"Oppvekst med foreldre som er interessert i politikk og samfunnsproblemer, og samtaler med foreldre om slike spørsmål er de faktorer som forklarer mest av elevenes generelle engasjement i politikk og samfunnsliv. Særlig er sammenhengen sterk med "samtaler med foreldre" (s.44)". Om man bodde med en eller begge foreldre, eller om man snakket norsk hjemme hadde liten betydning for resultatene. Det var også liten forskjell mellom kjønnene.

FORELDREUTVALGET FOR GRUNNOPPLÆRINGEN

Postboks 8119 Dep, 0032 Oslo | Besøksadresse Møllergata 9, Oslo sentrum | Tlf 22 24 75 63
Faks 22 24 75 90 | Org.nr. 989 628 011 | www.fug.no